

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre la novel·la *Purgatori* de Joan Francesc Mira a LletRA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/obra/purgatori-2003> >

Purgatori (2003)
Joan Josep Isern

Salvador Donat és un metge rural que viu solitari i solter en l'antiga casa del rector d'un poblet petit envoltat de llibres i de discos. Té poca feina, però tampoc en vol més. Entre el cens de persones la salut de les quals depèn d'ell hi ha els monjos cartoixans del monestir de Porta Coeli, prop de la localitat de Silla, i una comunitat de monges d'un poble de la mateixa zona també de clausura. Salvador va néixer a la ciutat de València el 1940 i en la novel·la, situada el 1996, té, per tant, 56 anys. Un bon dia, més concretament a primera hora del matí del 19 de març (Sant Josep i diada de festa gran a València), s'inicia l'acció de *Purgatori*: mentre és al monestir fent la seva visita rutinària rep avis que el seu germà Josep -quatre anys més gran que ell- pateix un càncer terminal de pulmó i decideix deixar-ho tot per acompanyar-lo en les seves darreres setmanes de vida. Això l'obliga a tornar a València, la ciutat que molts anys abans havia decidit abandonar per cercar una vida espiritualment més plena al servei dels més desvalguts en el continent africà al costat del doctor Albert Schweitzer. Salvador Donat és, en conseqüència, un foraster a la seva ciutat. Un home que, si no fos perquè no té cap recança a declarar-se ateu, podria ser un perfecte cartoixà.

En el seu retorn a València -a cavall d'una potent motocicleta Harley Davidson amb matrícula de Ríu Muni- l'acompanyarà (més exactament, el guiarà) al volant d'un luxós Mercedes i perfectament uniformat Teodor Llorens, xofer negre d'origen valencià per part de pare i guineà per part de mare, poeta en llengua catalana i persona de confiança del seu germà Josep, un home riquíssim i poderós que és el retrat invers de Salvador.

El Purgatori de Dant Es reproduïx, doncs, davant del lector el pla argumental del *Purgatori* de Dant però a l'inrevés: Salvador baixa del cel -la cartoixa situada al cim de la muntanya- i inicia un viatge cap a la ciutat en companyia d'un poeta -un Virgili de color- que li fa les funcions de guia. Acabat el ritual del viatge Salvador Donat haurà de passar encara per un antepurgatori -l'hospital on extirparan un pulmó al seu germà- i a continuació, ja instal·lat en el pis de Josep, viurà al seu costat la lenta espera de la mort amb un seguit d'episodis concrets que el posaran en contacte amb la sordidesa de la vida a ciutat i amb els set pecats capitals. Per acabar d'arrodonir el quadre de paral·lelismes amb l'obra de Dant val a dir que al final Salvador trobarà la seva Beatriu amb la qual -en el capítol que clou la novel·la situat en el cementiri un dia de maig, quan tot ja s'ha consumat- se'n tornarà cap a la vida senzilla del camp a cavall de la Harley Davidson després d'haver repartit el llegat del difunt. I marxarà amb Beatriu al seu darrere i "sense equipatge, amb les alforges metàl·liques buides", tal com diu la frase que, precisament, tanca el llibre.

Un ambiciós projecte narratiu Abans d'entrar en els aspectes específics de la novel·la cal puntualitzar que *Purgatori* és la segona part d'un ambiciós projecte narratiu de [Joan F. Mira](#): una trilogia situada a la ciutat de València que es va iniciar amb *Els treballs perduts* (Tres i Quatre, 1989; reedició a Proa, 2005) i que en el moment d'escriure aquestes línies es troba encara pendent de conclusió. Els trets comuns de la trilogia són la inspiració en un mite clàssic, la ubicació en una zona concreta de la ciutat valenciana, la presència d'un substrat filosòfic i el protagonisme d'un personatge dotat amb els atributs d'un heroi dels temps antics.

A *Els treballs perduts*, el llibre inicial, aquests trets corresponien, respectivament, al mite dels treballs d'Hèrcules, la zona de l'acció era la València medieval de dintre de muralles amb les seves dotze parròquies, la filosofia era el paganisme d'arrel hel·lènica i el protagonista es deia Jesús. Pel que fa a

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre la novel·la *Purgatori* de Joan Francesc Mira a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/obra/purgatori-2003> >

Purgatori la referència mítica és la Divina Comèdia, la zona urbana de València és el primer cercle fora muralles, el referent filosòfic és el cristianisme i el protagonista porta un nom també inequívoc: Salvador.

Com he dit una mica més amunt, en el moment de redactar aquest resum se saben encara poques coses del llibre que clourà el projecte (i coneixent els ritmes de [Joan F. Mira](#) poden passar encara uns quants anys), tot i això sembla que les pistes que ha donat el mateix autor fan pensar que ens les haurem amb una història basada en el mite de Faust, que se situarà en la València de la perifèria, que tindrà el referent filosòfic de la il·lustració, la ciència i la modernitat i que el seu protagonista es dirà, com no podia ser altrament, Manuel.

Ens trobem, doncs, amb el que podríem definir com un cicle de novel·les amb constricció. És a dir, amb una estructura en la qual l'autor s'ha autoimposat unes lleis determinades que compleix fins a les seves darreres conseqüències. Som a prop, doncs, de les fronteres del joc, de l'especulació i en una línia que ens portaria cap les experiències de l'Oulipo. Un joc, però, que en el cas que ens ocupa potencia la creativitat, que no engavanya i que, amb tot el que ja portem vist del cicle, podem dir que genera unes novel·les que, tot i potenciar-se mútuament quan se n'estableixen interrelacions, vistes per separat funcionen cada una a la perfecció. I de proves en tenim unes quantes: pel que fa a *Els treballs perduts* recordem que el 1990 va guanyar el Premi de la revista *El Temps* per votació popular entre els lectors com la millor novel·la publicada en la nostra llengua l'any anterior i que, a més a més, diversos crítics i analistes no han dubtat gens a qualificar-la com una de les millors novel·les catalanes publicades en els darrers cinquanta anys. Pel que fa a *Purgatori* només recordarem que el 2002 va guanyar el premi Sant Jordi de novel·la, el de més prestigi de les nostres lletres, i que l'any següent va ser distingida amb el Premi de la Crítica Catalana com a millor novel·la de l'any.

Simbologia i significats Com és habitual en l'obra de [Joan F. Mira](#), *Purgatori* és una novel·la plena de símbols i de significats. Per exemple la dualitat entre els germans Donat: Salvador és el contemplatiu i Josep, en canvi, representa l'home d'acció pragmàtic, faldiller, especulador, de pocs escrúpols, intrigant i convençut practicant de tots els pecats capitals. De tots menys, potser, el de la supèrbia, més atribuïble al seu germà, l'home pur, retirat del món, que encara que no ho manifesti s'intueix superior. Poques sorpreses, però, ja que estem davant de les dues branques clàssiques del pensament cristià: la contemplativa i l'activa.

A *Purgatori* [Joan F. Mira](#) ens ofereix un retrat de la societat d'ara mateix. Una societat que, si en algun sentit evoluciona, ho fa cap a pitjor i que trobem també en novel·les contemporànies a la seva com *Societat limitada* i *Espècies protegides*, de Ferran Torrent, o *Olympia a mitjanit*, de [Baltasar Porcel](#). En aquest context simbòlic no passa gens desapercibuda pel lector la imatge del càncer de pulmó, silencios i letal, com una metàfora dels mals que pateix la nostra col·lectivitat. Pel que fa a la tipologia dels personatges ens trobem que els herois de [Mira](#) -Jesús Oliver, d'*Els treballs perduts*, i Salvador Donat, de *Purgatori*- són individus desorientats, descol·locats, que se situen voluntàriament en la perifèria. Són éssers que potser sí que en algun moment s'han proposat de salvar el món però que, a l'hora de la veritat, en tenen prou salvant-se ells mateixos o, com a mínim, resolent els seus conflictes de la manera més confortable possible.

Com ha dit el crític [Joan Triadú](#) *Purgatori* és la novel·la d'un humanista que d'escriure en sap molt. No és, però, la novel·la d'un pensador sinó d'un novel·lista que pensa. [Joan F. Mira](#) ens presenta, per tant, una visió moral de l'existència -cosa no gaire habitual- escrita amb un to solemne i amb un flux narratiu en el que sovinteja el monòleg interior combinat amb la descripció en tercera persona. Un flux narratiu fascinant que alterna amb mà mestra accions quotidianes amb reflexions filosòfiques

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre la novel·la *Purgatori* de Joan Francesc Mira a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/obra/purgatori-2003> >

sense que el ritme es trenqui ni l'amenitat de la lectura decaigui gens. Així, per exemple, una estona de cua al restaurant de l'hospital li serveix de pretext a Salvador per meditar sobre la impossibilitat de l'existència d'un paradís a la Terra. O una escena dintre d'un ascensor del mateix hospital que el porta a elucubrar sobre l'acceleració que presideix les nostres vides.

Purgatori és una novel·la rodona, intensa i profundament humana que il·lustra brillantment l'esperit de l'últim vers que Dant va posar a la seva comèdia divina: "L'amor que mou el sol i les estrelles". És, ras i curt, una novel·la que emociona.

Copyright © 2005 Joan Josep Isern

Així comença la novel·la...Quan es va mig despertar perquè una ratlla prima de llum li tocava el front i els ulls, acabava de baixar del taxi en una estació desconeguda, corria per l'andana però el tren ja havia arrancat, accelerava, i aquest era el tren bo, el que havia de portar-lo allà on ell havia d'anar, més o menys el mateix somni de sempre. Es va girar d'esquena a la finestra mal tancada, mig pensant que devia ser ja tard però que havia dormit poc, havia d'haver ajustat del tot el finestró i ara la llum no el despertaria: avui no l'esperava ningú, ni ací ni enlloc, podia dormir una miqueta més, tornar al final del somni desitjant que aquesta vegada tinguera algun final. Mai no en tenia: els recordava sempre, aquests somnis de l'instant abans de despertar-se, eren els únics que recordava i eren sempre el mateix, sense arribada i sense desenllaç: un temps van ser dones somrients que s'acostaven fins al límit de la pell i desapareixien, que perseguides sense resistència fins a l'abraç i a la carícia es desfeien en el no-res quan tot estava a punt de consumir-se en la glòria, i llavors l'ànsia de la plenitud imminent el somovia i tardava segons a comprendre que una altra volta estava despert i sol al llit, que l'erecció sí que era real i dolorosa, i que les dones somniades no s'aconsegueixen mai. Després van ser únicament viatges, començaven d'una manera normal i previsible, amb cotxe, amb autobús, en algun aeroport europeu, i la primera part del trajecte el duia cap a destinacions igualment previsibles, una excursió a un poble de muntanya, un trajecte regular entre ciutats, però en l'escena següent, cada vegada, el viatge es convertia en aventura trencada i desastrosa, el feien baixar de l'avió a punt d'enlairar-se, el cotxe es perdia per camins de terra o encallava en l'arena d'una platja imprevista, ell errava en els horaris o els enllaços, s'omplia de l'angoixa creixent de qui no sap on és ni on va ni com acabarà el viatge, es trobava travessant rius a gual, en vaixells que no entraven a port, en un camió desballestat amb gent desconeguda, es despertava només en part conscient però perfectament perdut i atarantat. No valia la pena consultar cap manual de psiquiatria, ni cap psicoanalista, no calia: el sentit de tot plegat era fins i tot massa evident; també ell havia estudiat els manuals quan feia la carrera, també ell havia llegit una mica Freud.

Copyright © 2003 Joan Francesc Mira i Proa

Tast de textos

Text

 WEB: Tria de textos

Fragments dels capítols 3, 4 i 6 de *Purgatori* al web Joan F. Mira. Tria de textos.
<http://www.joanfmira.info/general/calaix.php?id=151>

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre la novel·la *Purgatori* de Joan Francesc Mira a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/obra/purgatori-2003> >

Bibliografia

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

http://cataleg.bnc.cat/search~S13*cat?/tPurgatori/tpurgatori/1%2C17%2C24%2CB/exact&FF=tpurgatori&1%2C3%2C/indexsort=-

 WEB: Què hi ha a les biblioteques universitàries catalanes (CCUC)

http://ccuc.cbuc.cat/search~S23*cat?/tPurgatori/tpurgatori/1%2C34%2C60%2CB/exact&FF=tpurgatori&1%2C4%2C/indexsort=-

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://argus.biblioteques.gencat.cat/iii/encore/record/C|Rb1428968|SPurgatori|P0%2C3|Orightresult|X5?lang=cat&suite=pearl>

 WEB: Articles de Traces sobre l'obra

http://traces.uab.cat/search?p=purgatori&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+d+e+dades+de+lengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris sobre l'obra

Crítica

 PDF: El Purgatori de Mira

Jaume Cabré comenta la novel·la, a *l'Avui* (20/05/2003).
<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av00785.pdf>

 PDF: Purgatori i el Premi Sant Jordi

Joan Triadú parla de *Purgatori*, premi Sant Jordi 2002. A *l'Avui* (03/04/03).
<http://www.traces.uab.es/tracesbd/avui/av00755.pdf>